

Bevarandeplan för Natura 2000-område Övedskloster SE0430168

Allé till Övedskloster, Foto: Länsstyrelsen i Skåne län

Grunduppgifter om Övedskloster

Län:	Skåne
Kommun:	Sjöbo
Läge:	8 km NV Sjöbo
Markägare:	Enskild
Areal:	48,6 ha
Skyddsform:	Saknas men allt är naturminne
Bakgrund:	pSCI beslutat av Regeringen 2003-11 SCI fastställt av EU-kommissionen 2004-12 Bevarandeplanen kungjord av Länsstyrelsen i Skåne län 2005-12-16
Reviderad:	Förslag till bevarandeplan; 2010-08, 2016-02-12

Länsstyrelsen
Skåne

Vad betyder Natura 2000?

EU bygger ett nätverk av områden med skyddsvärd natur som kallas Natura 2000. Syftet är att EU:s medlemsländer ska ta ett gemensamt ansvar för att bevara arter och naturtyper som förekommer i Europa. Natura 2000 har tillkommit med stöd av två EG-direktiv; Fågeldirektivet (Rådets direktiv 79/409/EEG) och Habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/EEG).

Vad är en bevarandeplan?

Till varje område ska det finnas en bevarandeplan. Den ger en beskrivning av området och dess naturvärden och vilken skötsel som behövs för att dessa naturvärden ska finnas kvar långsiktigt. Bevarandeplanen innehåller också en beskrivning av vilka verksamheter och åtgärder som kan hota de arter och livsmiljöer som ska skyddas i Natura 2000-området.

Bevarandeplanen innehåller viktig information som används som underlag vid samråd och tillståndsprövningar av verksamheter och åtgärder inom Natura 2000-området..

Vad är bevarandestatus?

Natura 2000 innebär att alla EU-länder ska vidta åtgärder för att naturtyper och arter som utpekats ska ha *gynnsam bevarandestatus*. Det innebär att man ska försäkra sig om att de utpekade naturtyperna och arterna finns kvar långsiktigt i Europa. För en naturtyp kan *gynnsam bevarandestatus* innebära att man bevarar de strukturer och funktioner som finns i naturtypen och att de arter som är typiska för naturtypen finns kvar i livskraftiga populationer. För en art innebär *gynnsam bevarandestatus* att arten finns i livskraftiga populationer och att förekomsten av dess livsmiljö är tillräcklig.

Viktigt att tänka på

För att inte skada Natura 2000 områdets naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000 område. Alla som planerar att utföra en åtgärd som man tror kan påverka ett områdes naturvärden ska på ett tidigt stadium kontakta Länsstyrelsen. Det underlättar eventuell tillståndsprövning som Länsstyrelsen ska göra. När det gäller åtgärder på skogsmark ska istället Skogsstyrelsen kontaktas. Bevarandeplanen för ett Natura 2000-område kan revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningarna förändras. När bevarandeplanen förändras medför det att den måste fastställas på nytt. Då ges markägare och andra berörda möjlighet att lämna synpunkter. Vid tillståndsprövning är det viktigt att utnyttja den nya kunskapen som finns i reviderade bevarandeplaner även innan dessa planer har beslutats.

Mer information om Natura 2000

Länsstyrelsens hemsida: www.lansstyrelsen.se/skane/2000 eller telefon 010-224 10 00
Naturvårdsverkets hemsida: www.naturvardsverket.se

Innehållsförteckning

Översiktskarta.....	4
Områdesbeskrivning	5
Ingående naturtyper och arter enligt Natura 2000	6
Bevarandesyfte	7
Bevarandemål	7
Målandikatorer	8
Areal naturtyper	8
Ekologiska strukturer och funktioner	8
Typiska arter för naturtyperna	9
Natura 2000-arter	9
Beskrivning av naturtyper och arter och deras bevarandestatus	10
Naturtyper	10
Arter	12
Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus	13
Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?	14
Skydd och bevarandeåtgärder	16
Skydd och reglering	16
Bevarandeåtgärder	17
Uppföljning	18
Övrigt	19
Referenser	19
Bilagor	19

Översiktskarta

Bevarandeplan för Natura 2000-område

Övedskloster SE0430168

Länsstyrelsen i Skåne län

Områdesbeskrivning

I Vombsänkan nordväst om Sjöbo ligger Övedskloster vid Vombsjöns nordöstra strand. Omgivningarna karaktäriseras av rika ädellövskogar, med grova bokar och ekar, frodiga fältskikt, samt jordbruksmark. Området är väl utnyttjat som rekreationsområde. Norr om området finns en av Skånes få tallalléer. Området innehåller också geologiskt intressanta terrasserade isälvsavlagringar i den norra delen av Natura 2000-området. I söder består jordarten av grovmo, sand, grus medan de östra delarna består av lerig morän. De västligaste delarna verkar bestå av gammal sjöbotten. Bergarten domineras av kalksten. Huvudavrinningsområdet är Kävlingeån.

Ädellövskogen, hagmarkerna, de sammanhängande brukningsenheterna, fornlämningarna, de mäktiga alléerna, vägarna som är upplagda på kraftiga stenbankar, arrendegårdarna och torpen är några av de värdefulla inslagen i Övedskloster.

En närmare beskrivning av naturtyper och arter finns under rubriken Beskrivning av naturtyper och arter.

Slottet, som är från 1700-talet, är en av landets förnämsta anläggningar i rokokostil. Sätessgården har föregåtts av en klosteranläggning från 1100-talet. Merparten av Natura 2000-området utgörs av den gamla parkanläggningen som anlades enligt franskt mönster under 1780-talet efter ritningar av Adolf Fredrik Barnekow. Under 1800-talet gavs parken en delvis friare gestaltning efter engelskt ideal. Parkanläggningen, med sina gamla träd, har vårdats av Övedsklosters ägare under ca 250 år.

På en ägodelningskarta från 1754 så ser man lite av bokskogen i norr och namnet ”Lundabacken till Övedskloster” nämns, annars är de äldsta historiska kartorna underrepresenterade. I nordväst utanför Natura 2000-området fanns en beteshage kallad ”djurhagen”. På 1700-talet utgjordes denna del av Skåne av ris- eller mellanbygd. I risbygden var betesmarkerna som störst och deras huvudnäring utgjordes av boskapsavel.

På generalstabskartan från 1865 syns lövskog i Vombsjöns kantzonen. Man ser också att ett litet småvatten fanns i den östligaste delen av området, vilken man inte ser några spår av idag.

På den gamla ekonomiska kartan från 1910-1915 syns samma lövskog men nu med en del inslag av barrskog i norr och i nordväst. I söder på de delar som i samband med gränsjusteringen tillkommit syntes enstaka lövträd på strandremsan precis som idag. En skjutbana fanns också. De öppna delarna söder om slottet utgjordes av betesmark med endast få träd.

På flygfotona från 1940-talet syns det att den nedre delen av betesmarken var dikad. Området precis söder om slottet som också tillkommit vid gränsjusteringen var öppet med endast enstaka träd.

Ingående naturtyper och arter enligt Natura 2000

Områdets naturtyper (se tabell 1 och bilaga 1) konstaterades vid fältbesök under växtsäsongen år 2005.

Tabell 1 Övedsklosters naturtyper med arealer 2005 och Natura 2000-arter. Natura 2000-koder inom parentes. Naturtyperna indelas i fullgod bevarandestatus där alla kriterierna för areal, ekologisk struktur och funktion samt för typiska arter är uppfyllda. I en icke fullgod naturtyp uppfylls definitionen för naturtyp men det kan saknas delar av ekologisk struktur och funktion eller typiska arter. Utvecklingsmarker kan inte definieras som en naturtyp idag men kan omföras till någon naturtyp med aktiva åtgärder eller med naturlig förändring efter lång tid.

Naturtyp	Areal (ha)	
	Bevarandestatus	
	Fullgod	Icke fullgod
Trädklädd betesmark (9070)	1,0	0,6
Näringsrik bokskog (9130)	7,7	3,4
Näringsrik ek- eller ek-avenbokskog (9160)	2,5	16,1
*Svämlövskog (91E0 eller 9750)	-	0,8
Total areal naturtyper	32,1	
Arter	Bevarandestatus	
Ekoxe - <i>Lucanus cervus</i> (1083)	Icke fullgod	
* Läderbagge - <i>Osmoderma eremita</i> (1084)	Fullgod	
Barbastell – <i>Barbastella barbastellus</i> (1308)	Icke fullgod	
*prioriterad art/naturtyp enligt Natura 2000		

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller Art- och habitatsdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Det övergripande bevarandesyftet för Övedskloster är att bevara ett odlingslandskap med rika ädellövskogar med grova bokar och ekar, betesmarker med frodiga fåltskikt, samt svämlövskogar. Natura 2000-arterna ekoxe och läderbagge finns i området. Naturtyperna består av trädklädd betesmark (9070), Näringsrik bokskog (9130), näringsrik ekskog (9160) samt svämlövskog (91E0). Alla arter och naturtyper ska ha gynnsam bevarandestatus. De prioriterade naturtyperna enligt EU är Svämlövskog (91E0) men länsstyrelsen vill prioritera alla naturtyper och arter.

Motivering; Ett område med ett mycket stort antal gamla träd med en lång rad rödlistade arter. Ek- och bokskogsmiljöerna är viktiga för områdets bestånd av ekoxe och läderbagge.

Bevarandemål

Natura 2000-området Övedskloster präglas av bete samt av naturvårdsinriktad skogsskötsel. Produktionsskogsbruk ska inte förekomma. I ädellövskogen (9130 och 9160) ska död ved i olika dimensioner sparas och grov död ved ska ökas i området men antalet gamla träd (grova och senvuxna) ska bibehållas på nuvarande nivå. Olikåldrighet eftersträvas i bestånden och flera skikt ska finnas. Ersättningsträd tillåts bevaras och eventuellt får hägnad ske för att få upp unga plantor (om viltet är högt). I svämlövskogen (91E0) ska hydrologin vara ostörd och död ved forslas inte bort från området. I den trädklädda betesmarken (9070) ska död ved sparas och grov död ved ska finnas liksom gamla träd. Typiska arter som till exempel tandrot, bokvårtlav, platt fjädermossa, gulnål, myskmadra, klippfrullania, majbräken, hedpärlemorfjäril och guldlöcksmossa ska finnas i området.

Natura 2000-arterna ekoxe, läderbagge och barbastell ska finnas i livskraftiga populationer inom området. Ökad sobelysning av stammarna behövs för arternas skull. Komposter med flis är bra för ekoxen och bör testas.

Målbildikatorer

För Övedskloster innebär detta följande målbildikatorer:

Areal naturtyper

- Naturtypen Trädklädd betesmark ska omfatta minst 1,6 ha.
- Naturtypen Näringsrik bokskog (9130) ska omfatta minst 11,1 ha.
- Naturtypen Näringsrik ek- eller ek-avenbokskog (9160) ska omfatta minst 18,6 ha.
- Naturtypen Svåmlövskog (91E0 el. 9750) ska omfatta minst 0,8 ha.

Ekologiska strukturer och funktioner

Ädellövskogen (9130, 9160)

- Död ved i olika dimensioner och i olika nedbrytningsstadier sparas och forslas inte bort från området.
- Grov död ved (grövre än 50 cm i diameter) skall finnas kontinuerligt i form av lågor, torrakor, döda stående träd, träd med döda grenar och högstubbar och volymen död ved ska i genomsnitt uppgå till minst 30 m³/hektar för att området ska kunna upprätthålla långsiktigt livskraftiga populationer av flera rödlistade arter. Idag är medelvärdet för död ved inom bokskogen ca 20 m³/ha och inom ekskogen ca 14 m³/ha men värdena varierar mycket och är inte statistiskt signifikant.
- Antalet ädellövträd med en minimiålder på 150 år uppgår till mer än 10 st/ha. De gamla träden ska omfatta både grova träd och tunna senvuxna träd. Idag ligger medianen för bokskogen på 16 st. gamla träd/ha och för ekskogen på 30 st gamla träd/ha men det är inte statistiskt signifikant.
- Att skogen får utvecklas i huvudsak utan större ingrepp. Naturvårdsåtgärder såsom borttagande av granföryngring, försiktigt friställande av äldre värdefulla träd samt åtgärder som gynnar föryngring kan dock ske.
- Gamla och grova träd får inte avverkas med undantag av avverkning pga. säkerhetsskäl i anslutning till stigar. Då sparas den grova veden och läggs åt sidan.
- Olikåldrighet i bestånden eftersträvas.
- I bok- och ekskogen ska nyckelarterna i trädskikten finnas i minst två skikt. I alla skikt skall nyckelarterna utgöra minst 50 % av skiktet. Bok utgör nyckelart i bokskogshabitaten (9130) och ek är nyckelart i ekskogshabitaten (9160).

Triviallövskogen (91E0)

- I svåmlövskogen (91E0, 9750) ska hydrologin vara ostörd.
- Död ved i olika dimensioner och i olika nedbrytningsstadier sparas och forslas inte bort från området.
- Flödesregleringen ska minst uppfylla klass 1 eller 2 enligt hydromorfologiskabedömningsgrunder med avseende på hydrologi.

Trädklädd betesmarken (9070)

- Död ved i olika dimensioner och i olika nedbrytningsstadier sparas och forslas inte bort från området.
- Grov död ved (grövre än 50 cm i diameter) skall finnas kontinuerligt i form av lågor, torrakor, döda, stående träd, träd med döda grenar och högstubbar och volymen död ved ska i genomsnitt uppgå till minst 15 m³/hektar för att området ska kunna upprätthålla långsiktigt livskraftiga populationer av flera rödlistade arter.
- Antalet ädellövsträd med en minimiålder på 150 år uppgår till mer än 3 st/ha. De gamla träden kan omfatta både grova träd och tunna senvuxna träd.
- Krontäckningen för träden ska vara över 30%.

Typiska arter för naturtyperna*Näringsrik bokskog (9130)*

- Det ska finnas minst 2 typiska arter i genomsnitt per provyta. De typiska arterna gulplister, storrams, lundarv, lundslok, tandrot, skogsbingel, platt fjädermossa, klippfrullania, Porella sp. Ulota sp., bokvårtlav, bokkantlav, kornig nållav och gulnål har påträffats i naturtypen.

Näringsrik ek eller ek-avenbokskog (9160)

- Det ska finnas minst 2 typiska arter i genomsnitt per provyta. De typiska arterna buskstjärnblomma, lundslok, gulplister, myskmadra, skogsbingel, storrams, klippfrullania, krusig ulota, fjädermossa sp, guldlocksmossa, porella sp, bokvårtlav och gulpudrad spiklav har påträffats i naturtypen.

Trädklädd betesmark (9070)

- Det ska finnas minst 1 typisk art i genomsnitt per provyta. Arterna fågelarv, större sågsvartbagge och hedpärlemorfjäril har påträffats i naturtypen.

Svämlövskog (91E0 el. 9750)

- Det ska finnas minst 2 typiska arter i genomsnitt per provyta. De typiska arterna skärmstarr, svarta vinbär, majbräken och glansfläck har påträffats i naturtypen.

Natura 2000-arter

- De rödlistade skalbaggsarterna ekoxe och läderbagge på Övedskloster ska bevaras så att individerna kan föryngras i långsiktigt, livskraftiga populationer. Det finns ca 15 individer av Läderbaggen idag.
- Det ska finnas minst 10–15 grova och/eller ihåliga ädellövträd/ha samt finnas blommande buskar och träd för att läderbaggen ska vara i gynnsam bevarandestatus.

- Marknära, död ved såsom högstubbar och lågor (av framförallt ek) ska bevaras och ökas, för att kunna upprätthålla en långsiktigt livskraftig population av ekoxe inom området.
- Livsmiljön för läderbagge i form av grova, solexponerade hålträd med hög andel mulm ska bevaras och deras antal utökas för att gynna förekomsten och säkerställa den långsiktiga existensen av arten inom området.
- Grova träd ska sparas och deras kontinuitet säkerställas genom att eftersträva en varierad åldersstruktur inom områdets ek- och bokskogar.
- Brynzoner mot åker och betesmark ska bibehållas.
- Barbastell ska bevaras så att individerna kan föryngras i långsiktigt livskraftiga populationer.
- Barbastell lever i äldre byggnader eller i gamla ädellövsbestånd så grova träd sparas.

Framtida uppföljning av planen kan medföra att nuvarande bevarandemål ändras och att nya mål läggs till.

Beskrivning av naturtyper och arter och deras bevarandestatus

Naturtyper

Invid sjön finns många vidkroniga ekar (upp till 6 m i omkrets) och på sluttningen i nordväst ett stort antal flerstammiga bokar. Flera evighetsträd finns avsatta i området vilka har sitt ursprung från den gamla landskapsparken på 1780-talet. Andelen död ved i form av högstubbar, lågor och grenar är relativt hög. Den biologiska mångfalden är mycket hög i området, med många sällsynta och hotade arter (bilaga 1), som framförallt är knutna till äldre träd och död ved. En viktig förutsättning för att ett område ska kunna upprätthålla långsiktigt livskraftiga populationer vedlevande växt- och djurarter är en kontinuitet av lämpliga strukturer, såsom grova träd och död ved.

Näringsrik bokskog (9130)

Den norra delen av området domineras av bokskog med inslag av ek, ask, björk, hassel och tall. Längst i norr växer boken i branter här är skogen flerskiktad med en medelålder på ca 76-125 år, det finns rikligt med död ved (15-40m³/ha) och tämligen allmänt med grova och gamla träd. Det finns också tunnare senvuxna träd. Den döda veden finns i form av torraka/torrstubbe samt som grov död ved. Det finns inslag av vidkroniga spärrgreniga träd och ädellövträd med grova döda delar. Man ser inte mycket spår av skogsbruk i denna del.

Bokskogen är artrik och arter som gulplister, bokarv, skogsbingel, lundviva, storrams, lundslok, grå skärelav, bokkantlav, bokvårtlav, kornig nållav, stiftklotterlav, guldlocksmossa, platt fjädermossa och porella sp. Svampar som t.ex. koralltaggsvamp, brunskivig citronspindling, oxtungssvamp, blek fjunfoting och solkremla finns också. Alla kriterier för en fullgod bevarandestatus är uppfyllda här.

Öster om den öppna kultiverade betesmarken (6911) finns en bokskog med inslag av ek som är restaureringsmark. Beståndet består av träd med en medelålder på 76-125 år men den är inte mer än tvåskiktad. Död ved finns det mycket av men grova och gamla träd finns endast i mindre omfattning. Den döda veden finns både som stående och liggande lövträd med torrakor/torrstubbe och grov död ved. Arter som gulplister, storrams, skogsbingel, lundslok, buskstjärnblomma, bokvårtlav, grå skärelav, stiftklotterlav, gulnål, guldlocksmossa och porella sp. förekommer. Anledningen att delområdet anses vara restaureringsmark är att det finns få mycket grova och gamla träd.

Näringsrik ek- eller ek-avenbokskog (9160)

Ekskog finns på flera ställen inom Natura 2000-området. Väster om slottet finns ett delområde som består av 126-175 årig ekskog som är flerskiktad och har inslag av alm, bok och hassel. Det finns rikligt med död ved (även grov) och allmänt-rikligt (>10 st/ha) med grova och gamla träd. Hålträd med mulm och torrakor/torrstubbe finns också, dessa är speciellt intressanta för insekter som t.ex. läderbagge. Arter som gulplister, lundslok, storrams, lundarv, grå skärelav, matt pricklav, elegant sköldlav, guldlocksmossa, oxtungssvamp, brokig barksvartbagge gul strandlöpare och stor plattnosbagge förekommer. Alla kriterier är uppfyllda för fullgod bevarandestatus här. En del röjningsbehov runt de grova ekarna förekommer.

Det stora öst-västliga skogsbeståndet med ek, ett litet område i norr samt den östligaste biten domineras av ekskog med restaureringsbehov. Den stora ekskogen i söder består av gammal tvåskiktad skog 176-250 år, med måttligt med död ved (5-15m³/ha) och rätt mycket grova och gamla träd. Den döda veden finns i form av torraka/torrstubbe, grov död ved, hålträd med mulm samt på träd med grova döda delar. Vidkroniga träd finns. Förutom ek finns al, ask, avenbok, björk, bok, gran, hassel, hägg, lind, lönn, säl, exotiskt lövträd och tall. Det finns tydliga spår av att området har betats förr. Arter som finns här är: buskstjärnblomma, storrams, kransrams, liljekonvalj, skogsbingel, gulplister, fjädermossa sp, guldlocksmossa, porella sp., klippfrullania, krusig ulota, grå skärelav, guldpuddrad spiklav, bokkantlav, sotlav, matt pricklav och stiftklotterlav.

Det lilla området i norr som består av yngre (76-125 år) tvåskiktad ekskog med inslag av bok och hassel, även detta område med måttlig mängd av död ved bl.a. i form av grov död ved. Det finns mellan 2-10 grova och gamla träd/ha, vissa är vidkroniga. Arter som gulplister, skogsbingel, lundslok, myskmadra, storrams och bokvårtlav finns.

Området i öster består av gammal enskiktad ekskog (176-250 år) med mycket död ved (15-40m³/ha). Den döda veden är i form av torraka/torrstubbe, hålträd med mulm, grov död ved samt ädellövträd med grova döda delar. Det finns inslag av alm, bok och lönn också. Det finns över 10 grova och gamla träd/ha, vissa är vidkroniga. Man ser tydliga spår av bete i området. Arten guldocksmossa förekommer. Både detta delområde och det lilla området ovan har värden men flerskiktigheten saknas och det finns inga ersättningsträd till de gamla träden.

Svämlövskog (91E0 el. 9750)

I norr finns två mindre områden med tvåskiktade svämlövskogar ca 51-75 år. Det finns lite-måttligt med död ved och endast enstaka grova och gamla träd. Skogarna svämmas periodvis över. Andra trädarter som förekommer är ask, asp, björk, ek, sälg och exotiskt lövträd. En tydlig skogsbrukspåverkan finns. Områdena är relativt artfattiga med arter som skärmstarr, majbräken, skogsbingel, gulplister, svarta vinbär, hampflockel, skrifflav och glansfläck.

Arter

Läderbagge, ekoxe och barbastell

På Övedskloster förekommer skalbaggsartena ekoxe och läderbagge samt fladdermusen barbastell, som samtliga ingår i EU:s ”Art- och habitatdirektiv”. Läderbaggen förekommer inuti grova, ihåliga träd av ek och bok, medan ekoxen främst återfinns på marknära, död ved av framförallt ek. Barbastellen övervintrar gärna i grottor, jordkällare, slott m.m. här i Skåne. De finns ofta vid äldre bokbestånd, slottsmiljöer eller äldre grova träd. Detta beror på att när träden åldras så utvecklas mer död ved i form av till exempel sprickor, håligheter eller lös bark, här trivs barbastellen!

Alla arterna har höga krav på förekomst av grova träd och, i ekoxens fall, död ved och är mycket stationära. God solexponering påverkar mikroklimatet inne i hålträden.

Läderbaggen föredrar träd som står fristående eller halvöppet men i Skåne och Blekinge är arten helt styrd av tillgången på hålträd med tillräckligt stora mulmhål.

Läderbagge har inventerats i området under 2009 och av de 5 inventerade områden i Skåne var Övedskloster den som hade störst population. Runt Övedskloster hittades flera träd med spillning eller fragment av läderbagge. Utöver ett fynd i en bok gjordes alla fynden i ihåliga ekar. Av alla konstaterade områden med läderbagge i Skåne så har dock Hallands Väderö störst population men Övedskloster har också en tämligen stabil och god population. Ca 15 individer av läderbagge finns i området.

Ekoxens status i området är oklar. Barbastell har inventerats i området och påträffats.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

Ett nära samarbete mellan berörda myndigheter och den som äger eller brukar en mark är en av de viktigaste förutsättningarna för att ett områdes värdefulla livsmiljöer och arter ska finnas kvar.

För att områdets naturtyper skall ha gynnsam bevarandestatus gäller bland annat att:

- Det i ädellövskogen i huvudsak inte förekommer något produktionsinriktat skogsbruk, Naturvårdsanpassad skogsbruk kan dock användas.
- Kontinuitet av bok och andra lövträd av en varierande ålder, inklusive gamla träd finns. Objekt av denna typ har ofta höga naturvärden kopplade till naturskogsartade förhållanden.
- Ersättningsträd för de grova träden planeras in vid naturvårdsinriktade plockhuggningar/bläddning.
- Död ved; grenar, torrträd, hålträd, lågor m.m. av olika trädslag och i olika nedbrytningsstadier förekommer samt att gamla, grova samt senvuxna träd sparas då de är viktiga för epifytiska lavar, mossor och svampar, samt för insekter och landmollusker.
- Hydrologin är opåverkad.
- Att gran, andra barrträd eller andra främmande trädslag endast förekommer sparsamt i området och på lång sikt successivt avvecklas.
- Det finns en god tillgång på blommande buskar.
- Skogarnas betydelse för naturupplevelser och friluftsliv ska tas till vara.
- Luckhuggning bland eken och hägnad för att få upp nya generationer ek.

För att områdets arter skall ha gynnsam bevarandestatus gäller bland annat att:

- Solbelysta träd och död ved finns. Då de vedlevande skalbaggsarterna, ekoxe och läderbagge är värmekrävande gynnas de av solbelysta träd.
- All marknära, död ved t.ex. stambasen på döda träd, grova lågor m.m. sparas och hålls solbelyst då det utgör livsmiljö för ekoxen.
- Alla hålträd med mulm sparas då de utgör livsmiljö för läderbaggen.
- För båda arterna måste andelen och kontinuiteten av grova träd och död ved vara tillräckligt stora för att de ska kunna upprätthålla långsiktigt livskraftiga populationer.

- Att avståndet mellan lämpliga livsmiljöer är kort. Båda arterna har begränsade spridningsförmågor och avstånden till närliggande lämpliga livsmiljöer har stor betydelse för förekomsterna på Övedskloster. Ekoxen kan röra sig uppskattningsvis 1 km genom för arten ogästvänlig terräng. De flesta individerna av läderbagge stannar under hela sin livstid i det träd där de kläckts. Individer som förflyttar sig över upp till 190 m avstånd mellan träd har iakttagits. Om avstånden är längre mellan lämpliga hålträd får isoleringseffekten stor betydelse för artens förekomstmönster.
- Ekoxen gynnas av betesdrift och plockhuggning eller motsvarande ingrepp som skapar substrat och håller marken glest och luckigt trädbevuxen, samt ger god möjlighet för ljuskrävande träd som ek att föryngra sig.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

De största riskerna för områdets naturtyper och Natura 2000-arter är:

- Produktionsinriktat skogsbruk i, och ofta även i anslutning till ett objekt. Skogsbruket leder till att värdefulla element och strukturer försvinner, samt kan även leda till uttorkning genom ändrade markförhållanden och hydrologi. Det innebär i sin tur att många arter knutna till naturtypen har svårt att överleva. Slutavverkningar innebär också en fragmentering av naturtypen.
- Avverkning av träd och bortplockning av såväl grov som klen död ved.
- Förändringar av krontäckning i skogspartier med sluten karaktär som kan påverka kryptogamer, både lavar och svampar negativt.
- Trädslagsbyte från löv till barrskog eller andra exoter
- Brist på gamla men klena, senvuxna bokstammar med röthål, som är mest värdefulla för epifyter.
- Brist på död ved.
- Igenväxning så att de gamla grova träden utskuggas och dör.
- Transporter genom området som ger upphov till körskador på marken.
- Granplantering.
- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar samt användning av bekämpningsmedel. Ett ökat kvävenedfall kan förändra artsammansättningen i både fältskikt och bland epifyterna. I delar av landet kan även sur nederbörd påverka förutsättningarna för många arter.
- Markexploatering eller annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, t.ex. skogsplantering, markberedning dikning och täktverksamhet.
- Förändringar i områdets hydrologi. Förändrad vattenkemi och försämring av vattenkvalitén genom t.ex. utsläpp av föroreningar i vattendrag, försurning eller eutrofiering.
- Fragmentering som leder till brist på genflöde mellan populationer samt kanteffekter i små objekt.

De största riskerna för skada av områdets Natura 2000-arter är:

- avverkning av grova träd och bortplockning av död ved
- brist på glesa bestånd med gamla ädellövträd
- brist på död grov ved
- igenväxning av skogarna med beskuggning av grova träd och död ved. Ett stort antal av de träd där läderbaggen förekommer hotas genom konkurrens från yngre lövträd och gran. Många lämpliga ekar har dött under senare decennier på grund av överväxning och utskuggning.
- kontinuitetsglapp av grova träd och död ved
- bestående isolering av populationen, vilket kan leda till inavelsdepression och lokalt utdöende
- gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar
- bebyggelse, vägar, anläggningar och annan markexploatering och markanvändningsförändring i angränsande områden
- Avverkning och bortstädning av hålträd i parker och alléer (s.k. ”farliga träd”) är ytterligare ett starkt hot mot arten. Denna typ av träd förekom tidigare i stor utsträckning ute i det öppna kulturbeteslandskapet, en miljö som decimerats kraftigt p.g.a. ändrad markanvändning. Därför kan parker och alléer i framtiden att bli allt viktigare biotoper för artens överlevnad.

De båda skalbaggsarterna, ekoxe och läderbagge, är värmekrävande och knutna till solbelysta, grova träd och död ved (främst ekoxen), substrat som framförallt har utvecklats i gamla naturbetesmarker, parker och alléer. Dessa miljöer har minskat kontinuerligt i landskapet, men förekommer sporadiskt som mer eller mindre små isolerade öar, såsom runt godsens norr om Ystad. Igenväxande hagmarker och uppväxande sly i relativt glesa skogar beskuggar de för arterna viktiga substraten och förändrar mikroklimatet, vilket äventyrar individernas lokala fortlevnad. Även likåldriga skogar utan naturliga luckor i krontäcket minskar andelen trädstammar och eventuell död marknära ved som är solbelysta. Viss försiktighet vid frihuggning måste vidtas, t ex så är de rödlistade lavarna i området knutna till skuggiga och halvskuggiga miljöer, vilket indikerar att träden stått tätt under en längre tid. Här bör man inte ta ner några äldre träd, men väl all uppväxande sly.

Ekoxen förekommer framförallt i områdets marknära, döda ved, av främst ek, livsmiljöer som fortfarande förekommer på Övedskloster, men det är viktigt att bibehålla och öka denna andel för att säkra ekoxens långsiktiga existens i området. Läderbaggen, däremot, är knuten till mulmen i ihåliga träd (framförallt ek och bok).

Båda arterna har mycket begränsade spridningsförmågor (upp till en kilometersradie). Eftersom förekomsterna av framförallt död, grov ved för ekoxen och ihåliga mulmträd för läderbaggen är ytterst sparsamma i regionen har Övedskloster små möjligheter att få in nya individer i området vid ett eventuellt försvinnande. Sannolikheten för återkolonisation vid tillfälliga försvinnande är mycket små. Dessutom är slumpen en viktig faktor för utdöendet i små populationer, vilket framförallt kan komma att påverka läderbaggen på Övedskloster negativt.

Ett av de största hoten mot arternas långsiktiga existens på Övedskloster är kontinuiteten av grova träd och död ved. Om inte kontinuiteten av dessa miljöer säkerställs kommer ett tidsglapp att uppstå som slår ut populationerna och med hänsyn till arternas begränsade spridningsförmågor är sannolikheten för återkolonisation när lämpliga strukturer återfås minimal. Med naturvårdsinriktade insatser på Övedskloster med omnejd finns dock förutsättningar för att återskapa livsmiljöer för både ekoxe och läderbagge med möjlighet att på sikt återfå lokala, livskraftiga populationer. Konventionellt skogsbruk ska därför undvikas helt inom Natura 2000-området Övedskloster, medan naturvårdsinriktade i blädning framförallt bokskogen, luckhuggningar bland ekarna, är nödvändiga för att skapa en flerskiktad skog med varierad åldersstruktur, ny död ved och mulmträd, samt att friställa grova träd.

Skydd och bevarandeåtgärder

Ingreppt som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område kräver tillstånd av länsstyrelsen enligt 7 kapitlet 27-29 § miljöbalken. Detta gäller oavsett om ingreppet sker inom eller utanför ett Natura 2000-område. Bevarandeplanen ska också fungera som underlag för bedömningen av om tillstånd behövs och om tillstånd kan ges

Markägare har rätt till ersättning om tillstånd inte kan ges och Natura 2000 innebär avsevärda begränsningar i pågående markanvändning inom den berörda delen av fastigheten. Mer information finns i Naturvårdsverkets broschyr "Natura 2000 Värdefull natur i Sverige" och på Naturvårdsverkets webbplats www.naturvardsverket.se.

Skydd och reglering

Diskussioner om en eventuell reservatsbildning sker men det kan ta lång tid pga. nuvarande budget. Ett stort område som omfattar hela Natura 2000-området men också stora delar av den norra och östra delen runt Vombsjön utgörs av naturminne för arten Lundviva. Även om området inte är reglerat idag så är området inte hotat idag.

Omgivande marker ska skyddas mot exploatering, grundvattensänkande åtgärder mm med stöd av gällande lagstiftning (plan- och bygglagen, miljöbalken med flera lagar).

Bevarandeåtgärder

Staten har det övergripande ansvaret för skötseln av Natura 2000-områden och för att bevarandemålen uppnås. En förutsättning för att nå målen är ett gott samarbete mellan staten och den eller dem som äger eller brukar marken. Om skötseln av ett Natura 2000-område orsakar merkostnader för en markägare eller arrendator kan ersättning fås, till exempel miljöersättning för betesmarker. Markägaren kan även skriva skötselavtal med Länsstyrelsen. Mer information om regler, ansvar och ersättningar i samband med Natura 2000 finns i Naturvårdsverkets broschyr ”Natura 2000 Värdefull natur i Sverige” och på Naturvårdsverkets webbplats www.naturvardsverket.se.

Prioriterade bevarandeåtgärder

Det är högst angeläget att området skyddas på sikt även om det inte finns direkta hot mot livsmiljöerna idag. De äldre samt grövre träden, döda träd och död ved måste bevaras. Skötseln är naturvårdsinriktad med försiktiga röjningar, gallringar och plockhuggningar. Friställning av grova träd för mer solbelysning av kronan, samt att inte exponera mulmhål i träden för vind krävs för läderbaggen skull, medan ekoxen behöver solbelysning på döda trädets stambas.

Restaureringsåtgärder

- Få upp föryngring av ek och bok i hela området för att säkerställa kontinuiteten av grova träd och död ved. Spontan föryngring bör tillvaratas så långt det är möjligt.
- Friställ grova ekar och bokar i bryn, kantzoner och inuti skogspartierna för att öka solbelysningen av kronans levande delar (för läderbaggens skull) samt stambasen på döda träd i områdets södra sandiga del (för ekoxens skull). För läderbaggen ska mulmhålen inte exponeras för mycket vind. Friställ med försiktighet grova träd som under lång tid stått omgivna av andra äldre träd. Överståndare av ek i ekskogen i söder behöver också friställas.
- Gynna framtida nyckelträd som kan ta över när de gamla träden dör.
- Röjning av sly och utglesning av underståndare i alla ek- och bokskogar.
- Testa odling av ekoxe i s.k. ekoxkomposter, dvs. flis- och grenmaterial som läggs runt avverkade stubbar. När det gäller ekoxarna är det dock viktigt att det genetiska materialet är lokalt.
- Gran och tall bör på sikt ersättas med lövträd.

Löpande skötsel

- Bokskogarna bör ha en naturvårdsinriktad skötsel, med försiktiga röjningar, gallringar och plockhuggningar för att bibehålla en relativt öppen, flerskiktad lövskog. Ingen avverkning av äldre träd, döda träd eller bortstädning av död ved får ske. Målet är att skapa en olikåldring, flerskiktad skog med varierad artsammansättning och goda förutsättningar för självföryngring, där kontinuiteten av grova träd och marknära död ved säkerställs.

- Rökning av sly i alla områden med gamla ekar och bokar. De äldre ekarna och bokarna bör friställas så långt det är möjligt utan att röra några äldre träd.
- Vedupplag som är ämnade för flisning bör endast ligga ute under perioden oktober-mars då de annars kan fungera som fällor för vedlevande insekter. Om veden ligger övrig tid bör åtminstone det översta lagret lämnas kvar som faunadepå.

Övriga bevarandeåtgärder

För att bl. a gynna vedlevande insekter, svampar och lavar är det önskvärt att trädbärande marker i omgivningarna får ett mera naturvårdsinriktat skogsbruk, framförallt med inriktning på förekomst av grova träd och död ved.

I Natura 2000-områdets sydöstra del (Eket) finns en festplats som används vid enstaka tillfällen om året. Inom ramen för Natura 2000 finns inga inskränkningar i användandet av festplatsen. Nedfallna träd, grenar mm kan flyttas inom området för festplatsen samt invid stigar och utsiktsplatser.

I norr finns det så kallade Schweizerhuset som uppfördes till en släkting till familjen som hade en stark hemlängtan till alperna. För att förstärka känslan så planterades tall. Av dessa finns ett fåtal kvar i direkt anslutning till huset. De bör bevaras för sitt kulturhistoriska värde.

Gamla grunder/fundament (t ex från ”templet”) bör fortsatt hållas synliggjorda. Det historiska stigsystemet som tagits fram bevaras.

I Natura 2000-områdets sydöstra del finns en tallplanering som fungerar som viltremiss. I kanten till denna finns gran. På sikt är det önskvärt att tall och gran ersätts av lövskog.

På många lokaler bör yngre träd väljas ut och skötas så att de i framtiden utvecklas till gamla naturvärdesträd. Kunskapen om hur uppkomsten av stamhåligheter kan påskyndas, utan att trädet dör, bör utvecklas inom närmaste femårsperiod och praktiseras där kontinuitetsglapp befaras.

Uppföljning

1. Uppföljning av naturtyper och arter inom Natura 2000-områdena kommer att ske med omdrev vart 6:e eller 12:e år beroende på naturtyp och art. Vissa delar av uppföljningen, som t.ex. areal är obligatoriska medan andra delar kan väljas av länsstyrelserna själva. Mer information om enskild naturtyp/art finns på Naturvårdsverkets hemsida.
2. Sammanställning och utvärdering av skydd och meddelade tillstånd.

Övrigt

Bevarandeplanen gäller tills vidare. Bevarandeplanen kommer att revideras om ny kunskap ger anledning till det.

Bevarandeplanen reglerar inte nuvarande verksamhet vad gäller jakt eller terrängritt samt inte heller skötseln av ingående åkermark.

Inom Natura 2000-områdets sydöstra del (Eket) finns en väg till bostaden längst bort i sydost. Bevarandeplanen begränsar inte öppethållandet av vägen till bostaden.

Referenser

- Arup U, Hanson S-Å, Huggert L. 2001. Rödlistade arter i sydsånska trädmiljöer. Naturskyddsföreningen i Skåne.
- Blomberg P. 2000. Skyddsvärda trädmiljöer i Skåne för bevarandet av den biologiska mångfalden. Naturskyddsföreningen i Skånes. Copy Quick i Malmö AB.
- Cederberg B, Löfroth M. (eds) 2000. Svenska djur och växter i det europeiska nätverket Natura 2000. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Emanuelsson U., Bergendorff C., Billqvist M., Lewan N. 2002. Det skånska kulturlandskapet. Naturskyddsföreningen i Skåne. BTJ Tryck AB, Lund.
- Gerell R., Gerell Lundberg K. Muntliga uppgifter/uppgifter från arbetsmaterial om barbastellförekomst.
- Gärdenfors U. (ed.) 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Naturvårdsplan i Skåne, del Malmöhus län. 1996. Länsstyrelsen i Malmöhus län.
- Naturvårdverket, 2001. Åtgärdsprogram för bevarande av läderbagge (*Osmoderma eremita*). Naturvårdsverket. TunaTryck, Eskilstuna.

Bilagor

1. Karta med naturtyper enligt Natura 2000
2. Naturtypskoder för kartan
3. Rödlistade arter

Upprättad av Länsstyrelsen i Skåne län

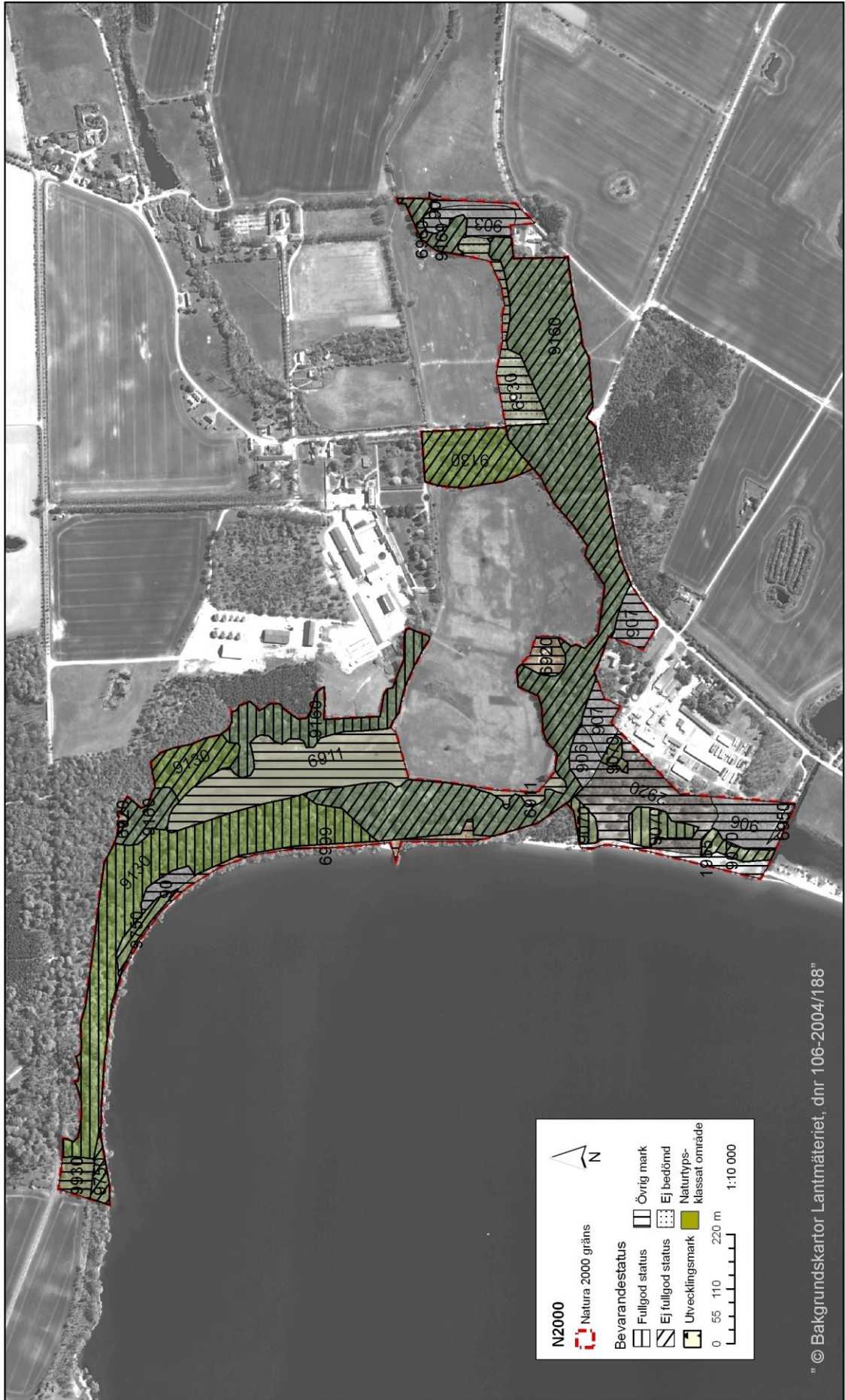
Planförfattare: Gabrielle Rosquist

Senast reviderad 2010-08-10 av Marie Löfberg, 2016-02-12 av Marie Björkander

Bilaga 1. Natura 2000-området Övedskloster, SE0430168, med naturtyper.

Förteckning över naturtypskoder återfinns i bilaga 2.

Bilaga 2

Naturtypskoder för kartan

Naturtyper

9070 - Trädklädd betesmark

9130 - Näringsrik bokskog

9160 - Näringsrik ek- eller ek-avenbokskog

9750 - Svåmlövskog

Icke-naturtyper

1955 - Ickenatura-stränder - Sandstränder

2920 - Övriga sanddominerade ickenatura-naturtyper

6911 - Öppen kultiverad betesmark

6920 - Bebyggd mark

6930 - Åker

6950 - Väg + väggkantsvegetation >15 m bredd

6960 - Övrig öppen ickenatura-naturtyp

6999 - Exploaterad mark, ickenatura-naturtyp

901 - tallskog (>70% tall)

903 - barrblandskog (tall & gran tillsammans >70% men ingen av dem ensam)

906 - triviallövskog (>70% triviallöv)

907 - ädellövskog (>70% löv och >50% ädellöv)

9930 - Trädklädd kultiverad gräsmark

Bilaga 3

Rödlistade arter och arter i artskyddsförordningen inom Natura 2000-naturtyperna 2010

Rödlistade arter placeras i olika hotkategorier beroende på risk för utdöende i vilt tillstånd inom olika tidsperspektiv. Arter med extremt/mycket stor risk att dö ut i vilt tillstånd inom en mycket nära/nära framtid placeras i kategorin CR (Critically endangered; akut hotad) resp. EN (Endangered; starkt hotad). Arter som löper stor risk för utdöende i ett medellångt tidsperspektiv placeras i kategorin VU (Vulnerable; sårbar). Arter som bedöms ligga nära kategorin VU men inte uppfyller alla kriterier placeras i kategorin NT (Near Threatened; missgynnad). * Fridlyst enligt 6, 8 och 9§§ i artskyddsförordningen.

Naturtyp/Organismgrupp	Artnamn	Vetenskapligt namn	Hotkategori
Trädklädd betesmark (9070)			
-kärleväxter	fågelarv	<i>Holosteum umbellatum</i>	VU
-skalbaggar	större sågsvartbagge	<i>Uloma culinaris</i>	NT
-fjärilar	hedpärlmorfjäril	<i>Argynnis niobe</i>	NT
Näringsrik bokskog (9130)			
-kärleväxter	bokarv	<i>Stellaria neglecta</i>	VU
	*lundviva	<i>Primula elatior</i>	NT
-träd	ask	<i>Faxinus excelsior</i>	VU
-svampar	koralltaggvamp	<i>Hericum coraloides</i>	NT
	brunskivig citronspindling	<i>Cortinarius fulvocitrinus</i>	EN
	rävspindling	<i>Cortinarius vulpinaris</i>	NT
	fläckfingersvamp	<i>Ramaria sanguinea</i>	VU
	oxtungsvamp	<i>Fistulina hepatica</i>	NT
	hartsticka	<i>Ganoderma pfeifferi</i>	EN
	blek fjunfoting	<i>Hydropus subalpinus</i>	NT
	stor tratticka	<i>Polyporus badius</i>	NT
	stenticka	<i>Polyporus tuberaster</i>	NT
	solkremla	<i>Russula solaris</i>	NT
-lavar	bokvårtlav	<i>Pyrenula nitida</i>	NT
	bokkantlav	<i>Lecanora glabrata</i>	NT
	stiftklotterlav	<i>Opegrapha vermicellifera</i>	VU
	grå skärelav	<i>Schismatomma decolorans</i>	NT

Ek eller ek- avenbokskog (9160)			
-kärlväxter	bokarv	<i>Stellaria neglecta</i>	VU
-skalbaggar	trubbtandad lövknäppare	<i>Crepidophorus mutilatus</i>	VU
	mulmknäppare	<i>Elater ferrugineus</i>	VU
	brokig barksvartbagge	<i>Corticeus fasciatus</i>	VU
	stor plattnosbagge	<i>Platyrhinus resinusus</i>	NT
	gul strandlöpare	<i>Bembidion ruficolle</i>	NT
	*ekoxe	<i>Lucanus cervus</i> (1083)	Ej rödlistad, Annex II
	läderbagge	<i>Osmoderma eremita</i>	NT, Annex II och IV
	-	<i>Uleiota planata</i>	DD, kunskapsbrist
-lavar	matt pricklav	<i>Arthonia pruinata</i>	VU
	grå skärelav	<i>Schismatomma decolorans</i>	NT
	skuggorangelav	<i>Caloplaca lucifuga</i>	NT
	bokvårtlav	<i>Pyrenula nitida</i>	NT
	elegant sköldlav	<i>Melanohalea elegantula</i>	VU
-svampar	oxtungsvamp	<i>Fistulina hepatica</i>	NT
	korallticka	<i>Grifola frondosa</i>	NT

**Länsstyrelsen
Skåne**

Östra Boulevarden 62 A, 291 86 Kristianstad
Kungsgatan 13, 205 15 Malmö
Tel 044/040-25 20 00, Fax 044/040-25 21 10
Epost lansstyrelsen@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/skane